

LLUÍS OBIOLS PEREARNAU (ED.), *EL GOVERN DE LA CIUTAT D'URGELL AL SEGLE XVI. JERONI GRAU I EL SEU TRACTAT PER AL GOVERN MUNICIPAL*, PRÒLEG DE JOSEP CAPDEFERRO, LA SEU D'URGELL, ANEM, 2019, 215 P.

La història del dret està plena de joia amb la publicació d'aquest volum. És fruit de la sinergia generada pel coratge editorial d'Oliver Vergés, d'Anem Editors, i l'ol-facte i l'esforç de Lluís Obiols Perearnau, arxiver i dinamitzador cultural alturgellenc. A Obiols li devem la troballa d'un manuscrit valuós, la seva transcripció curosa amb les oportunes anotacions i un estudi introductorí generós.

El manuscrit en qüestió el va escriure Jeroni Grau l'any 1570. Es tracta d'un autèntic manual de govern local, l'únic del seu gènere i del seu temps —com a mínim, que hagi arribat fins als nostres dies—. Constitueix el primer manual d'economia política redactat en català. Va ser escrit gairebé dos segles abans que el *Manual Digest* andorrà d'Antoni Fiter i Rossell (1748) o la seva versió abreujada, el *Polítar andorrà* de mossèn Antoni Puig (1763). Convé limitar les comparacions entre aquestes tres obres car el tractat de Jeroni Grau, més enllà de consideracions sobre els marcs del poder o sobre la guerra, bàsicament tracta de l'estructura orgànica i la fiscalitat local de la ciutat d'Urgell. Per això Lluís Obiols l'ha titulat «tractat per al govern municipal» —es desconeix el nom que Grau li va donar o li hauria donat—. Així, no conté ni recull de privilegis o altres normes ni tampoc dret consuetudinari substantiu. Sí que fa remissions sovintejades a les Usances de la Seu d'Urgell establertes l'any 1430 en cent cinc capítols, la qual cosa justifica que Obiols i Anem Editors hagin decidit editar-les com a annex.

Malauradament, al manuscrit de Jeroni Grau que ha estat objecte d'edició i comentari li falten alguns folis o fragments. Això no obsta que resulti una obra indispensable per a conèixer les institucions d'una ciutat catalana a l'alta edat moderna. I és que condensa en un sol text, prou sintètic, informacions que en altres municipis es troben de manera dispersa en privilegis, ordinacions, sentències, pràctiques de govern, costums, etcètera —si és que s'han conservat, és clar—. Així, el tractat de Grau no només ens il·lustra sobre la Seu —fortament marcada per la dependència respecte del poder i la justícia del bisbe d'Urgell—, sinó que fa de mirall o de model per a comparacions amb regiments locals de la resta de Catalunya, de la Corona d'Aragó i també d'altres territoris hispànics o europeus.

De cara als lectors de la *Revista de Dret Històric Català*, cal subratllar el perfil biogràfic de Jeroni Grau: format a la Universitat de Tolosa, posseïdor d'una biblioteca amb obres clàssiques dels comentaristes europeus de la baixa edat mitjana, es trobava a la cruïlla entre el dret i el poder. Sabia alhora el que era exercir càrrecs de govern i de justícia a la ciutat d'Urgell i al seu districte. Havia estat decisiu tant en la presa de decisions com en l'assessorament jurídic de moltes d'aquestes. Això es tradueix

en un tractat d'estructura nítida on es combinen una síntesi de llarg abast cronològic i un relat d'experiències concretes al final del mandat consular del 1570. Aquest component d'història viscuda en primera persona dona més valor, si és possible, a la categorització d'oficis municipals que, al meu parer, és motiu més que suficient per a devorar *El govern de la ciutat d'Urgell al segle XVI*.

Grau estructura els oficis en set categories o «classes»: 1) *Res consilii*, Consell; 2) *Res pecuniaria*, pecúnia; 3) *Res frumentaria*, forment; 4) *Lites concernentia seu res forensis*, plets; 5) *Jurisdictionis et cognitionis*, judicial o jurisdiccional i/o de noció; 6) *Res pia seu pietatis*, religió i coses de pietat; 7) *Non declinantia ad aliquod superiorum*, setena classe.

Dins la primera categoria, Grau relata les funcions dels oficis següents: prohoms, consellers, notari o escrivà de la casa, clavers de la caixa de la insaculació, verguer i crida. En la segona, hi encabeix el clavari, els oïdors de comptes, el racional i els clavers de la caixa de la fàbrica de la moneda. En la tercera, parla del blader, el claver de l'arca del molí i el flequer. En la quarta, explica les funcions de l'advocat, el síndic, el clavari de l'arxiu, el substitut del síndic i el clavari de l'arxiu d'Oliana —referint-se a la documentació de l'assemblea representativa anual de les principals localitats sota domini del bisbe d'Urgell, és a dir, la Seu d'Urgell, Tremp, Sanauja i Guissona—. La cinquena categoria acull oficials que de manera molt diversa exercien jurisdicció sobre la Seu i el seu terme: jutge de crims, obrers, mostassà, veedors, tastadors del vi, veedors del Prat, pesador del peix i sequier. En la sisena, a més de baciners i procuradors de confraries diverses, hi ha els procuradors, el metge i el cirurgià de l'hospital i els mestres de l'Estudi. La darrera categoria, un calaix de sastre, inclou l'artiller, el ponter, el guardià del bestiar o de la dula i el portaler. Molts dels noms enunciats poden semblar irrellevants, secundaris, prescindibles, anecdòtics... I res més lluny de la realitat. La complexa articulació de tots aquests oficis és el que durant segles permeté el bon funcionament d'institucions municipals a la ciutat d'Urgell i en moltes altres del país, amb un règim d'àmplia participació ciutadana en les esferes política, tècnica i mecànica. Gràcies al tractat de Jeroni Grau, aquest règim podrà ser millor estudiat i, esperem, revaloritzat.

Similarment al manuscrit del tractat, l'estudi introductori de Lluís Obiols també és un tronc amb branques i branquillons molt atractius —la ciutat d'Urgell al segle XVI, els avantpassats de Jeroni Grau, la vida i diverses activitats professionals del jurista, etcètera—. Esperem que creixin i es multipliquin aviat amb la seva tenacitat i el seu rigor habituals.

Josep Capdeferro
Universitat Pompeu Fabra